

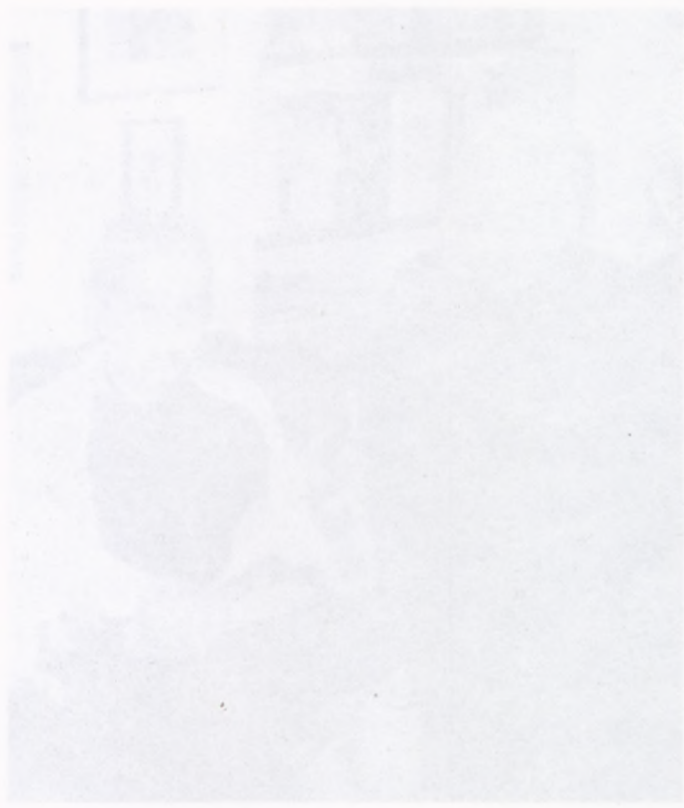
PAMIĘCI
MARI
i STANISŁAWA
GLIWÓW

*zasłużonych
dla rozwoju
i popularyzacji
kultury polskiej
na obczyźnie*

PAMIĘCI
MARI
I STANISŁAWA
GLIWÓW

Stowarzyszenie Biblioteków im. J. Lelewela
Lipce 2010

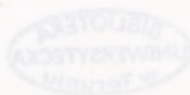

Janina Huppenthal

PAMIĘCI
MARI
I STANISŁAWA
GLIWÓW
zasłużonych
dla rozwoju
i popularyzacji
kultury polskiej
na obczyźnie

Towarzystwo Bibliofilów im. J. Lelewela

Toruń 2010

Stanisław Gliwa

artysta grafik, drukarz i typograf - wierny tradycji

BIBLIOTEKA
UNIERSYTECKA
w Toruniu

1399550

D15019

Maria i Stanisław Gliwowie w Toruniu

DZIĄŁALNOŚĆ WYDAWNICZA, drukarska, typograficzna i artystyczna Stanisława Gliwy w Londynie była na ogół mało znana w środowiskach kulturalnych kraju. Nieobca była bibliotekarzom i bibliofilom w takich miastach Polski, jak Warszawa, Łódź, Gdańsk, Opole, Wrocław i Toruń. Maria i Stanisław Gliwowie, zasłużeni dla rozwoju i popularyzacji kultury polskiej na obczyźnie, w Anglii i Irlandii, po drugiej wojnie światowej właśnie w naszym mieście znaleźli przyjaciół. Maria Gliwa kilkakrotnie gościła w Toruniu, zatem kontakty osobiste i korespondencyjne m.in. z bibliofilem gdańskim Edmundem Puzdrowskim, a z Torunia z Janiną i Zygfrydem Gardzielewskimi, Aleksandrem Kotlewskim oraz autorką niniejszego tekstu, pozwoliły jej poznać nasze miasto, jego dzieje, kulturę i ludzi. Zaowocowało to niezwykle cennymi faktami. Towarzystwo Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu wydało kilka cennych druków na temat prywatnej oficyny Stanisława Gliwy, także kilka pozycji, które były przygotowywane bądź planowane do druku przez samego Gliwę. Niektóre pozycje zostały wydane wspólnie z Książnicą Miejską im. M. Kopernika w Toruniu, obecnie Książnicą Kopernikańską. Maria Gliwa w uznaniu przeszłości kulturalnej naszego miasta oraz podziwu dla współczesnych dokonań w zakresie bibliotekarstwa i bibliofilstwa, przekazała obu instytucjom cenne dary.

Towarzystwo Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu pragnie poprzez wystawę i jej katalog zapoznać szersze grono społeczności naszego miasta z niezwykle ludźmi, ukazać w jakiej mierze Toruń, poprzez dokonania Książnicy Miejskiej i Towarzystwa Bibliofilów, związany był z Marią i Stanisławem Gliwami oraz ich działalnością na obczyźnie, wreszcie przyczynić się do zachowania ich w naszej wdzięcznej pamięci.

Brak dostępu do dokumentów ukazujących koleje życia Marii i Stanisława Gliwów skłania do przyjęcia informacji z drukowanych opracowań. Jest ich wprawdzie wiele, najcenniejsze jednak są prace czterech autorów. Należą do nich prof. Andrzej Kłossowski, przyjaciel Stanisława Gliwy, długoletni pracownik naukowy i wicedyrektor Biblioteki Narodowej, a w latach 1994–1997 profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; Wojciech Kaczorowski, kustosz Muzeum Sztuki Książki – Oddziału Muzeum Narodowego we Wrocławiu; dr Jan Wolski, pracownik naukowy Uniwersytetu w Rzeszowie, organizator różnych form popularyzujących dokonania Stanisława Gliwy. Jego też zasługą jest doprowadzenie do nadania jednej z ulic Rzeszowa imienia Stanisława Gliwy. Zupełnie wyjątkowe są natomiast artykuły Pani Janiny Kościów, wspaniałej bibliotekarki i bibliofila z Opola. Długoletnia przyjaciółka Marii Gliwy spisywała na żywo wspomnienia – relacje Marii z jej przeżyć, które mało kto znał i nie były podawane do druku. Zatem informacje Pani Janiny Kościów, drukowane w czasopiśmie w kraju i w Anglii, są jedynymi wiarygodnymi, sercem przekazanymi faktami z życia Marii Gliwy. Bezcennym źródłem informacji o życiu Stanisława Gliwy jest też książka Mai Elżbiety Cybulskiej *Rozmowy ze Stanisławem Gliwą*, Londyn 1990.

Choć wystawa ukazuje dorobek wydawniczy i artystyczny Stanisława Gliwy, to jednak pierwszeństwo w omówieniu kolei życia obojga oddajemy kobiecie, towarzysze życia – żonie Stanisława, dla którego była wsparciem w codziennych zmaganiach z kłopotami. Była też pomocą w drukarskich pracach męża, wreszcie składając niekiedy teksty do druku, była realizatorką jego artystycznych wskazań.

MARIA LUDWIKA LEWANDOWSKA urodziła się 14 września 1915 r. w Łomży, w rodzinie inteligenckiej. Po zdaniu matury ukończyła Centrum Wychowania Fizycznego w Warszawie. W 1939 r. została żoną kapitana Wojska Polskiego – Piotra Zielińskiego (zginął w Katyniu). W czasie okupacji zaangażowała się w pracę konspiracyjną. Obawiając się aresztowania, wyjechała do Białogłki. W maju 1941 r. została aresztowana na ulicy. Rodzice i brat zostali wywiezieni na Syberię. Brat przedostał się później do Armii gen. Andersa. Koszmar po aresztowaniu, jaki czekał Marię, jest trudny do opisania. Sześć tygodni była przetrzymywana w bardzo ciężkim więzieniu w Dźwirzynie. Bicie, głód, terror to codzienne doznania. Stamtąd około półtora miesiąca jechała przez Toruń, Poznań, Berlin do obozu w Ravensbrück. Dostała numer 7090. Stała się także królikiem doświadczalnym. Po dwóch latach wysłano ją wraz z kilkoma dziewczętami do pracy w fabryce porcelany w Czechach Sudeckich w Neu Rohlou, niedaleko Karlsbadu. Praca była ciężka, zbliżał się jednak front i nadzieja na wyzwolenie.

W maju 1945 r. ewakuowano wszystkie więźniarki. Szły pod ostrą strażą w nieznanym kierunku. Marii z koleżanką udało się wyjść z szeregu, co groziło śmiercią, i powrócić do opuszczonego obozu. Stamtąd dyrektor fabryki ułatwił im przedostanie się do strefy amerykańskiej. Ostatecznie znalazły się w Kobięcym Korpusie Czerwonego Krzyża we Włoszech. Po roku Czerwony Krzyż Armii gen. Andersa wszystkie kobiety włączył w swoje szeregi. Maria wyjechała wkrótce do Anglii, gdzie jako pomoc pielęgniarska rozpoczęła pracę w polskim szpitalu psychiatrycznym w Mabledon Park w hrabstwie Kent. Dzięki stypendium ukończyła 4-letnią Szkołę Terapii Zajęciowej w Londynie (w 3 lata) i została kierownikiem pracowni terapeutycznej. Sama prowadziła warsztat wyrobów ceramicznych i robót ręcznych.

W Mabledon Park poznała Stanisława Gliwę. Była jego przełożoną, kiedy on prowadził pracownię drukarską. W 1960 r. Stanisław Gliwa pojął za żonę Marię Zielińską. Dzięki wyjątkowej osobowości, Maria - obok trudnych zajęć z chorymi - wspierała męża w realizacji jego marzeń. Włączając się w prace drukarskie, stała się współautorką jego sukcesów. Przede wszystkim jednak swoją pogodą ducha, życzliwością i czynnością była w każdym trudnym momencie życia podporą męża.

STANISŁAW GLIWA urodził się 26 marca 1910 r. w Siedliskach na Rzeszowszczyźnie, w rodzinie nauczycielskiej. W 1929 r. zdał egzamin z sześciu klas gimnazjalnych w Strzyżowie. Dość wczesnie zaczął się interesować sztukami plastycznymi i drukarstwem. Naukę kontynuował w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie u prof. Henryka Uziembły. Następnie, kończąc studia w Poznaniu u prof. Jana Jerzego Wronieckiego i prof. Karola Mondrała, uzyskał uprawnienia do pracy w zawodzie artystycznym. Wpływ znakomitych profesorów wykładowców ugruntował w Stanisławie Gliwie marzenie stworzenia własnej jednoosobowej pracowni sztuk plastycznych - warsztatu grafiki i drukarstwa. Tymczasem został nauczycielem grafiki w Sosnowcu i w rok później w Katowicach. Nadchodziła druga wojna światowa. Powołany na ćwiczenia w lipcu 1939 r. swój udział w kampanii wrześniowej zakończył jako saper kolejowy internowaniem w Łucku. Częste szkicowanie władz obozowych oraz współtowarzyszy niewoli - jeńców pozwoliło Stanisławowi Gliwie przetrwać codzienne trudy, niekiedy nawet ocalić życie. W 1942 r. jako żołnierz 2 Bry-

TOM ZAWIERA 832 ILUSTRACJI, W TYM 484 FOTO-
GRAFI, 18 ZDJĘĆ LOTNICZYCH, 88 SZKICE TERENOWE
I SYTUACYJNE, MAPY I WYKRESY, 241 PORTRETÓW
UCZESTNIKÓW, 1 BARWNY SZKIC TERENOWY, 1 BARWNY
SZKIC SYTUACYJNY I 132 RYSUNKI

FOTOGRAFIE: BIENIASZ * A CHRUSCIEL * W. D.O.
MANSKI * S. GLIWA * W. DRYKLETAS *
Z. HAAR * W. CHOMA * W. HRYNIEWICZ *
K. HRYNKIEWICZ * Z. JASECZ * I. JAWOROWSKI *
K. KLESZCZYŃSKI * F. MALINIAK * M. NIKON *
W. OSTROWICKI * T. REMEZ * M. RÓŻAŃSKI *
T. K. SOWICKI * T. SZUMAŃSKI * M. WAŃKOWICZ

REFERAT FOTOGRAFICZNY ODDZIAŁU KULTURY I PRASY
DRUGIEGO POLSKIEGO KORPUSU * BRITISH ARMY
FILM UNIT PHOTO THRU PWB-OWI * U. S. ARMY
PICTORIAL SERVICE PHOTO THRU PWB-OWI * U. S.
ARMY-SIGNAL CORPS PHOTO * OFFICIAL WAR OFFICE
PHOTOGRAPH * ASSOCIATED PRESS PHOTO * RE-
FERAT KULTURY I PRASY 3. DSK. * REFERAT KULTURY
I PRASY 5. KDP. * REFERAT KULTURY I PRASY 2. W.
D. PANC. * SEKCJA INTERPRETACJI ZDJĘĆ LOTN.

PRACE LABORATORYJNE: REFERAT FOT. ODDZIAŁU
KULTURY I PRASY 2. POLSKIEGO KORPUSU

FOTOMONTAŻE TYTUŁOWE (9) - Z. I. L. HAAR

RYSUNKI: (8) S. GLIWA * (10) L. HAAR
(W. S.) T. WAŚ * (S. W.) S. WESTWALEWICZ

OKŁADKA: W. STOMAŃSKI I R. NOWICKI

OPRACOWANIE
GRAFICZNE
S. GLIWA

2 BARWNE SZKICE Z ORYGINAŁU PLK. DYPŁ. PIĄT.
KOWSKIEGO - WYKONANO W 12 KOMPANIACH GEO-
GRAFICZNYCH

SKŁAD: „POLYLOTTA C. & M.” - RZYM
WKŁĘSŁODRUK: „RIZZOLI” - MEDIOLAN

MELCHIOR WAŃKOWICZ

B I T W A MONTE CASSINO

TOM I

WYDAWNICTWO ODDEŁ. KULTURY I PRASY
DRUGIEGO POLSKIEGO KORPUSU
RZYM 1945 MEDIOLAN

gady Pancernej II Korpusu Armii Polskiej na Wschodzie, Stanisław Gliwa poprzez Rosję, Persję, Palestynę, Egipt i Irak znalazł się we Włoszech. Brał udział w walkach, także o Monte Cassino. Zawsze ze szkicownikiem, utrwał w nim okrucieństwa wojny. Szkice te przetwarzał w wolnym czasie w znakomite linoryty.

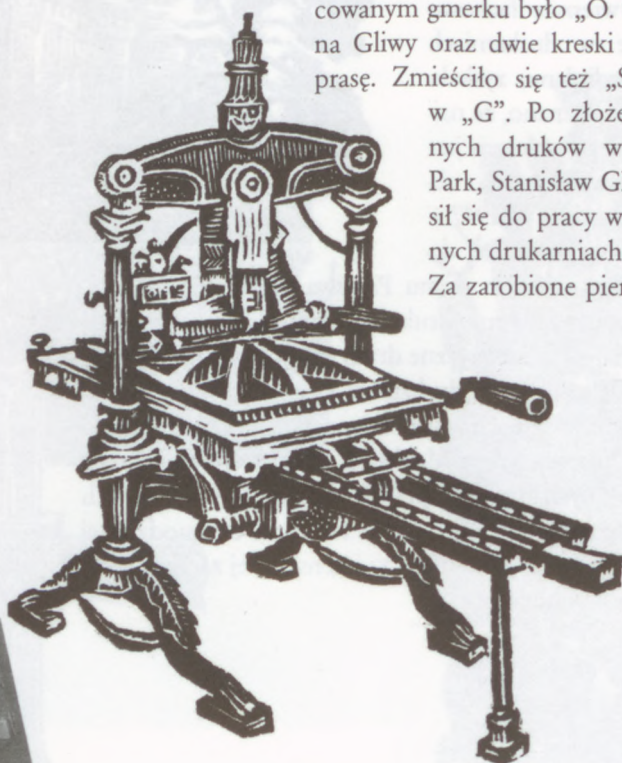
Jednocześnie projektował też szatę graficzną wydawnictw Korpusu. Wojna jeszcze trwała, gdy Melchior Wańkowicz zaproponował Stanisławowi Gliwie opracowanie typograficzne przygotowywanej do druku książki *Bitwa o Monte Cassino*. Trzyletnia praca Stanisława Gliwy (lata 1945–1947) nad pierwszym i trzecim tomem (tom drugi opracowali Leopold i Zygmunt Haarowie) dała wspaniałe rezultaty. Dzieło ilustrowane grafikami i fotografiami, starannie dobranymi, typograficznie opracowane z artystycznym wyczuciem, wreszcie fachowo dopilnowane w drukarniach Rzymu i Mediolanu, zyskało wysoką ocenę. Uznano, że najcenniejszym jego walorem jest *zespolecie elementów grafiki i dokumentacji z tekstem*. W 1947 r. Stanisław Gliwa wyjechał do Londynu. W gościnnym domu Państwa Wańkowiczów uruchomił swoją pierwszą minidrukarnię, odbijając na dziecinnej drukarence-zabawce artystyczne druki akcydensowe. W 1951 r. przyjął posadę instruktora drukarstwa i kierownika art studio, prowadzonego w ramach zajęć terapeutycznych w polskim szpitalu psychiatrycznym w Mabledon Park. Artystyczna pasja tworzenia pięknych druków sprawiła, że mógł, w skromnych jeszcze warunkach, realizować dawne marzenia o samodzielnej oficynie drukarskiej. Z czasem coraz intensywniej zaczął zajmować się grafiką – linorytem.

Dyrektorem szpitala w tym czasie był dr Jerzy Bram. W relacji Marii był to człowiek wspaniały, pełen życzliwości, świetny organizator, pomagający wielu pensjonariuszom. Stanisława Gliwę darzył wielką sympatią i przychylnością. Zaraz na początku pracy dał mu do dyspozycji małą pracownię w ramach terapii zajęciowej dla pacjentów. Kiedy Krystyna i Czesław Bednarczykowie (on jako ogrodnik) przybyli do Mabledon Park, wspólnie ze Stanisławem Gliwą prowadzili Oficynę Poetów i Malarzy. Wkrótce jednak Bednarczyk wraz z żoną przenieśli się do Londynu. Tam mogli drukować wielonakładowe pozycje przynoszące zysk, na którym nie zależało Gliwie. W dość prymitywnych warunkach szpitalnych, w 1953 r. Stanisław Gliwa wydał w starannej szacie typograficznej poemat Bronisława Przyłuskiego *Strofy o malarstwie*.

Już pierwsze druki składane w Mabledon Park były opatrzone sygnetem drukarskim Gliwy. Jak sam mówił, tworząc i kilkakrotnie go poprawiając, chodziło mu o to, aby w opracowanym gmerku było „O. G”. – Oficyna Gliwy oraz dwie kreski oznaczające prasę. Zmieściło się też „S” wciśnięte w „G”. Po złożeniu następnych druków w Mabledon Park, Stanisław Gliwa przeniósł się do pracy w kilku kolejnych drukarniach angielskich. Za zarobione pieniądze mógł

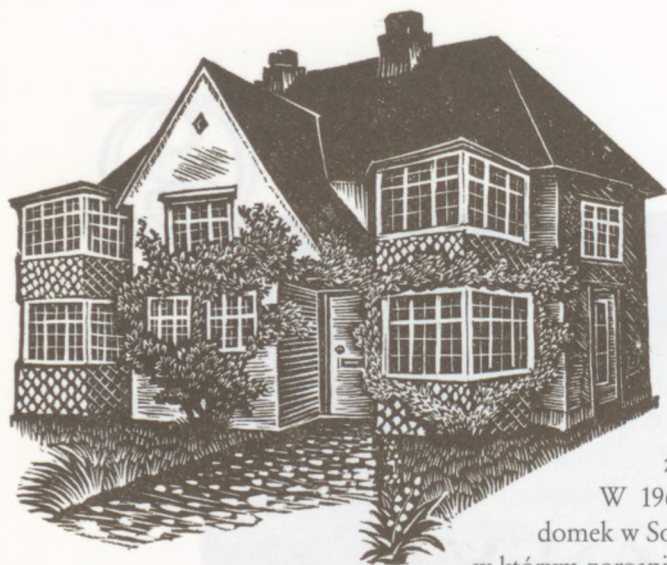
BRONISŁAW PRZYŁUSKI

STROFY
O MALARSTWIE

OFICyna STANISŁAWA GLIWY

1953

zakupić brakujący sprzęt drukarski. W swojej pracowni miał już do dyspozycji prasę Albion – zabytek z 1872 r. – oraz prasę pedałową tygłową Arab z 1920 r. Jednocześnie pracował nadal na małej Adance, która służyła do drukowania drobiazgów.

W 1962 r. Państwo Gliwowie zakupili domek w Southend-on-Sea w hrabstwie Essex, w którym zorganizowali własną Oficynę Drukarską.

Pierwszą znaczącą pozycją, która ukazała się już w 1962 r., było opracowanie przez przyjaciół wspomnień o florencim drukarzu artyście typografii Samuela Tyszkiewiczzu. Tymczasem domek w Southend-on-Sea został przeznaczony na wyburzenie ze względu na planowaną w tym miejscu ulicę. Państwo Gliwowie postanowili w 1969 r. przenieść się do Londynu. W tym celu zakupili skromny domek na peryferiach Londynu w New Eltham. Wyremontowany, a nawet własnymi siłami rozbudowany i wyposażony w najpotrzebniejszy sprzęt do prowadzenia drukarni, stał się prawdziwą kuźnią pięknych druków, linorytów i druków ulotnych. Maria i Stanisław Gliwowie pracowali wspólnie nad zachowaniem dobrego imienia polskiej prywatnej Oficyny Drukarskiej.

SAMUEL
TYSZKIEWICZ
artysta-typograf

BRONISŁAW PRZYŁUSKI
KAZIMIERZ SMOGORZEWSKI
JÓZEF ANDRZEJ TESLAR
ALEKSANDER JANTA
TYMON TERLECKI

NAKŁADEM I DRUKIEM
OFICYNY STANISŁAWA GLIWY

1 9

6 2

Wraz ze śmiercią Stanisława Gliwy 7 lipca 1986 roku Oficyna zakończyła swoją działalność. Maria zabezpieczyła cały dorobek męża. Czyniła też wiele, aby pamięć o wybitnym artyście książki nie zaginęła. W 1992 r. odstąpiła p. Grabowskiemu z Londynu maszyny drukarskie i część wyposażenia drukarni. Po latach (w 2002 r.) urządzenia te przekazane zostały Uniwersytetowi Mikołaja Kopernika w Toruniu. Złożone w Archiwum Emigracji, w latach 2003–2005 poddane restauracji, obecnie mogą być używane.

W 1993 r. Maria zdecydowała się przeprowadzić do Irlandii i podjęła trud przewiezienia całego wyposażenia domu w New Eltham do Dublinu. W 1998 r. przewiozła prochy męża do Polski, do Słociny, gdzie zostały uroczystie pochowane na cmentarzu obok grobów rodzinnych.

Stanisław Gliwa złożył i wytłoczył na ręcznej bądź nożnej prasie 40 książek i albumów w nakładach od 50 do 500 egzemplarzy. Ponad 20 to publikacje w języku polskim, reszta ukazała się po angielsku, francusku, niemiecku, holendersku i węgiersku. Większość książek zdobią przepiękne linoryty, czasem drzeworyty. Ilustracje książkowe odbijał Stanisław Gliwa także oddzielnie. Opatrzony własnoręcznym podpisem i datą powstania stanowią samoistne dzieła sztuki. Linorytami ozdabiał także druki ulotne, Keepsake, życzenia, programy czy zaproszenia. Stanisław Gliwa nie uprawiał tylko artystycznego introligatorstwa. Budzące nie raz zachwyt oprawy ze skóry i innych szlachetnych materiałów wykonywała dla niego polska pracownia w Londynie.

1971 r. ciuchol w pracowni Fabryki Pieluszek z Gliwą

W 1963 r. ekskluzywna grupa angielskich prywatnych drukarzy pod nazwą The London Chappel of Private Press Printers przyjęła Stanisława Gliwę do swego grona. W tym też roku powstała w Londynie Polska Fundacja Kulturalna, przy której Stanisław Gliwa pełnił funkcję fachowego doradcy. Stanisław Gliwa uczestniczył w wielu prestiżowych wystawach. Szczególną satysfakcję przyniosło mu zaproszenie na jubileuszową wystawę organizowaną w 1976 r. z okazji obchodów 500-lecia drukarstwa angielskiego. Wystawa ta objęła 28 współczesnych *private presses*, a Gliwa zadziwiał zwiedzających swoimi drukami. Dorobek polskiego artysty i drukarza wzbudzał prawdziwy podziw i zachwyt. Stanisław Gliwa otrzymywał też liczne nagrody, m.in. w 1968 r. Fundacja Nagrody im. Anny Godlewskiej (Szwajcaria) przyznała mu nagrodę za dorobek artystyczny w dziedzinie drukarstwa. Dwa lata później otrzymał nagrodę Fundacji im. Alfreda Jurzykowskiego (USA). W lutym 1986 r. Stanisław Gliwa otrzymał z rąk prezydenta RP Edwarda Raczyńskiego Krzyż Kawalerski Orderu Polonia Restituta. Z inicjatywy Edmunda Puzdrowskiego, z okazji 75-lecia urodzin polscy bibliofile obdarzyli Stanisława Gliwę dyplomem i medalem. Na medalu wyryte są słowa: *Polskim Artystom Typografom na Obczyźnie* z nazwiskami: Stanisław Polonus, Anatol Girs, Samuel Tyszkiewicz i Stanisław Gliwa.

Maria i Stanisław Gliwowie utrzymywali kontakty z ludźmi z prawie całego świata, jednak wydaje się, że toruńscy bibliofile stanowili wyjątkową grupę przyjaciół, szczególnie w kontaktach z Marią po śmierci jej męża. Warto zatem prześledzić ponad trzydziestoletnią wymianę myśli i dokonań między Marią i Stanisławem Gliwami a Towarzystwem Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu.

Wiadomość o Oficynie Drukarskiej Stanisława Gliwy w Londynie przedstawił w ciekawej gawędzie członkom Towarzystwa Bibliofilów w Toruniu, na spotkaniu 23 maja 1975 r. członek Towarzystwa Edmund Puzdrowski z Gdań-

ska. Wypowiedź swoją ilustrował drukami opatrzonymi sygnetem tejże Oficyny. Informacje podane przez Edmunda Puzdrowskiego wzbudziły w słuchaczach nie tylko żywe zainteresowanie tą polską prywatną drukarnią na obczyźnie, ale także chęć posiadania tak niezwykle ciekawych druków. 28 grudnia 1979 r. Edmund Puzdrowski ponownie nawiązał do interesującego tematu. Przedstawił zebranim tym razem swój pobyt w Londynie i wizytę u Państwa Gliwów. W ciągu następnych lat rozwinęła się korespondencją między Londynem a Toruniem. Najbogatsza i najciekawsza okazała się wymiana myśli między Marią i Stanisławem Gliwami a Janiną i Zygfriedem Gardzielewskimi. Dwaj mistrzowie rozmiłowani w tworzeniu pięknych książek wymieniali swoje widzenie sztuki drukar-

*Historia Oficyny Drukarskiej
na Zamku
1927-1936
z zarysem Nowego 1937 r.
początek
autor.*

*2 Forum
28 III 1936*

*W najszlachetniejszą kolekcję bibliofilów
i bibliofili Torunianów
Pani Janinie i Zygfriedowi
Gardzielewskim
tę książkę poświęcając
Wielką wrażliwość i szacunek
*[Signature]**

Londyn 12 lutego 1935.

ZYGMUNT MOCARSKI

STAN BADAŃ POLSKIEGO
DRUKARSTWA

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
I KSIĄŻNICA MIEJSKA
IM. M. KOPERNIKA
W TORUNIU
1985

skiej, dzielili się uwagami na temat swoich dokonań. Sprzyjało to rozwijaniu się kontaktów i pogłębianiu przyjaźni. Znalazło też wyraz m.in. w niecodziennym, niespodziewanym, a jednocześnie przepięknym bibliofilskim zdarzeniu. Stanisław Gliwa ofiarował Zygrydowi Gardzielewskiemu pracę Zygmunta Mocarskiego *Stan badań polskiego drukarstwa* wydaną w 1936 r., z dedykacją autora dla znakomitego wydawcy i typografa Samuela Tyszkiewicza. Ten zaś ofiarował ją Stanisławowi Gliwie. Książka otrzymała wtórną dedykację Gliwy: *W najgodniejsze ręce bibliofilów i zaprzyjaźnionych Toruńczyków Państwu Janinie i Zygrydowi Gardzielewskim ten drukczek przekazuję. Niechaj wraca skąd wyszedł. Londyn 12 lutego 1985.* Takie bywają dzieje książki. Pozycja ta została wydana przez Książnicę Miejską im. M. Kopernika w Toruniu i rozdana uczestnikom uroczystego odsłonięcia tablicy poświęconej Zygrydowi Mocarskiemu w Książnicy 14 maja 1985 r.

Korespondencja między dwoma artystami grafiki i typografii pt. *Między Toruniem a Londynem*, z wielką wnikliwością opracowana i przygotowana do druku przez Zefiryń Jędrzyńskiego, została wydana w 2006 r. jako 138. publikacja Towarzystwa Bibliofilów w Toruniu. Jest ona hołdem złożonym Zygrydowi Gardzielewskiemu w piątą rocznicę śmierci i Stanisławowi Gliwie w dwudziestą rocznicę śmierci.

MIĘDZY TORUNIEM A LONDYNEM

Korespondencja Stanisława Gliwy
z Janiną i Zygrydem Gardzielewskimi

Pośrednikiem w kontaktach Towarzystwa Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu z Marią Gliwą po śmierci jej męża stał się prof. Andrzej Kłossowski. Już 20 marca 1987 r. Towarzystwo wspólnie z Książnicą Miejską zorganizowało z jego inicjatywy uroczyste spotkanie poświęcone pamięci Stanisława Gliwy. W gmachu Biblioteki, przy ul. Słowackiego 8, zebrało się ponad sto osób. Przybyli szanowni goście: Maria Gliwa z Dublina, siostra Stanisława Gliwy Zofia Linder z Warszawy oraz bibliofile ze Śląska, Warszawy, Łodzi i Wybrzeża. Reprezentowane były władze Torunia, przedstawiciele środowisk twórczych, także z regionu, prasy, radia i telewizji. Spotkanie rozpoczęto rozdaniem okolicznościowego

drużku Towarzystwa – wspomnień przyjaciół *Stanisław Gliwa (1910-1986). Polski artysta książki na obczyźnie*. Zebranych powitał i spotkanie prowadził dyr. Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Książnicy Miejskiej w Toruniu Ryszard Dorczyński. Program spotkania był bogaty. Rozpoczął go kolorowy telewizyjny film o twórczości Stanisława Gliwy i jego przyjaciela fotografika Tadeusza Szumańskiego. Tytuł filmu brzmiał *Dwaj spod Monte Cassino*, a jego twórczynią była m.in. Barbara Folta. Następnie przemawiali m.in. Roman Tomaszewski – redaktor z Warszawy i prof. Andrzej Kłossowski. Na zakończenie obejrzano wystawę wspaniałych publikacji, druków i linorytów Stanisława Gliwy. Pochodziły one z prywatnych zbiorów prof. Janusza Dunina z Łodzi, Janiny i Zygryda Gardzielewskich, prof. Andrzeja Kłossowskiego, Edmunda Puzdrowskiego z Gdańska i Romana Tomaszewskiego.

Dzięki staraniom Andrzeja Kłossowskiego Towarzystwo Bibliofilów w Toruniu wydało z użyczonego rękopisu wypowiedź typografa pt. *Stanisław Gliwa o własnej oficynie wędrowniej*. Pozycja ta została rozdana uczestnikom spotkania 6 października 1989 r.

Ciekawy, a nawet niezwykle charakter miało spotkanie 5 czerwca 1990 r. członków Towarzystwa z Mają Elżbietą Cybulską-Finn z Londynu, autorką znakomitej książki *Rozmowy ze Stanisławem Gliwą*, Londyn 1990. Książka ta to wspaniałe kompendium wiedzy o Stanisławie Gliwie. Jest ona tym bardziej cenna, że są w niej zebrane wypowiedzi samego artysty i niezwykle człowieka. Wszystko to, co mówił o swoim życiu, autorka spisała w sierpniu i wrześniu 1985 r. Po śmierci Stanisława Gliwy, zebrany materiał został uzupełniony jego własnymi notatkami, artykułami w prasie oraz wypowiedziami przyjaciół, którzy dzielili się z Mają Finn swoją wiedzą i użyczyli jej dokumentów.

Toruńskie zainteresowania dokonania Stanisława Gliwy, działalność Oficyny Drukarskiej Książnicy Miejskiej w Toruniu, prowadzonej przez artystę grafika Zygfrieda Gardzielewskiego, wreszcie zacieśniające się osobiste kontakty, wpłynęły na podjęcie przez Marię Gliwę poważnych decyzji. Pierwszą było przekazanie Książnicy Miejskiej pełnego materiału przygotowywanej z wielką pieczołowitością przez męża do druku *Sarmacji*, fragmentu dzieła Hartmanna Schedla *Liber chronicarum* z 1493 r., odnoszącego się do

STANISŁAW GLIWA

1910-1986

Polski artysta książki
na obczyźnie

KSIĄZNIKA MIEJSKA IM. M. KOPIERNIKA
TORUŃ 1987

Polski. Zasoby papieru, składu drukarskiego, klisz, a przede wszystkim pełnej dokumentacji tekstu, dzięki życzliwości właściwych ludzi oraz władz konsularnych w Londynie znalazły się w 1989 r., poprzez Warszawę, w Toruniu. Zygryd Gardzielewski i Janina Huppenthal, oboje zauroczeni niezwykłością materiału oraz ważnością zadania, podjęli się uporządkowania daru. Janina Huppenthal składała każdą kartkę, z uwagą poszukując zapisków Stanisława Gliwy. Zygryd Gardzielewski jednocześnie opracowywał typografię *Sarmacji*. Przyjęto uwzględnienie wszystkich założeń typograficznych pomysłodawcy. Realizacja tego projektu nie była łatwa i Zygryd Gardzielewski miał do pokonania wiele trudności. Jedną z nich był np. brak odpowiedniej jakości, ale także ilości czcionek. Od początku 1992 r. zintensyfikowano prace i *Sarmacja* była już na tyle gotowa, że mógł ją przejrzeć konsultant Roman Tomaszewski. Wspaniałe pod różnymi względami dzieło zostało ukończone. Ukazało się drukiem i otrzymało notę wydawniczą: *Oficina Drukarska Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika w Toruniu 1992*. Maria Gliwa w czasie pobytu w Toruniu we wrześniu 1993 r. mogła podpisywać *Sarmację* przyjaciółom.

SARMACJA

De Sarmacia regione Europe

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
I KSIĄŻNICA MIEJSKA IM. M. KOPERNIKA
oraz
TOWARZYSTWO BIBLIOFIŁÓW IM. J. LELEWELA
W TORUNIU

uprzejmie zapraszają
na spotkanie zatytułowane

JAK SIĘ „SARMACJA” W TORUNIU WYDAŁA

O swej pracy nad wydaniem „Sarmacji”
— fragmentu z liczącej już pół tysiąclecia „Kroniki świata”
Hartmanna Schedla —
mówić będą: Janina Huppenthal i Zygryd Gardzielewski.

Dyrekcja WBPiKM
Zarząd TBL

Impreza rozpocznie się o godz. 16.00 w dniu 20 marca (sobota) 1993 r.
w gmachu Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej
i Książnicy Miejskiej im. Mikołaja Kopernika w Toruniu
przy ul. Słowackiego 8.

Podczas spotkania będzie można nabyć owo dzieło,
które po raz pierwszy w wersji łacińsko-polsko-angielskiej
się ukazało.

SARMACJA

De Sarmacia regione Europe

De regno polonie et eius initio

SARMACJA

HARTMANN SCHEDEL
O EUROPEJSKIEJ SARMACJI

Fragment dzieła *Liber chronicarum* wydrukowanego
w Norymberdze przez Antoniego Kobergera w 1493
z drzeworytami Michała Wolgemuta
i Wilhelma Pleydenwurffa

WAWRZYNIEC KORWIN NOWOTARSKI
ODA SAFICKA O POLSCE I JEJ STOLICY
KRAKOWIE

Przedruk z dzieła *Hortulus elegantiarum* wydrukowanego
w Augsburgu przez Sylwanusa Otmara w 1516

* * *

Komentarze, przypisy, tłumaczenia i przygotowanie do druku
BOGDANA DERESIEWICZA

*

Przedślowie

ALEKSANDRA JANTY

*

Odę saficką przetłumaczył na język polski
EDWIN JĘDRKIEWICZ

*

na język angielski
KENNETH MACKENZIE

Przygotowano do druku
w OFICYNIE STANISŁAWA GLIWY
LONDYN 1973

Wizyta Marii w Toruniu 13-14 września 1990 r. zaowocowała następną poważną decyzją. W dowód przyjaźni i zaufania ofiarowała Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika w Toruniu zbierany przez lata księgozbiór. Stanowią go książki, czasopisma, grafiki, linoryty, korespondencja – około 400 jednostek – dar cenny i bogaty. Obok dokumentów twórczej działalności Stanisława Gliwy, zbiór ten zwiera wiele pozycji nieosiągalnych po II wojnie światowej w kraju, a także pozycje stanowiące obraz emigracyjnej działalności pisarzy i uczonych polskich. Trud przesłania tego daru z Dublina do Torunia był niemały, ale już 25 marca 1992 r. 27 paczek i 1 rulon znalazły się tym razem bezpośrednio w gmachu Biblioteki.

Maria Gliwa jeszcze kilkakrotnie odwiedzała Toruń. Przyjmowana zawsze z wielką serdecznością, znalazła w naszym mieście godną, intelektualną przystań. W kwietniu i maju 1994 r. Maria wypoczywała w Ciechocinku. Towarzystwo Bibliofilów zorganizowało wieczór poświęcony pamięci Stanisława Gliwy z udziałem Marii, jej bratowej Zofii Linder z Warszawy i przyjaciółki z Londynu, pani Janiny Wysockiej.

STANISŁAW GLIWA

O WŁASNEJ OFICYNIE WĘDROWNEJ

z siedmioma linorytami autora
tudzież jego sygnetem drukarskim
na okładce

Wstęp napisał
Andrzej Kłossowski

Towarzystwo Bibliofilów
im. J. Lelewela
w Toruniu

Program spotkania obejmował otwarcie wystawy daru ofiarowanego Książnicy. W czasie spotkania rozdano zebranych druczek bibliofilski *Sercem i dłonią. Spuścizna po Stanisławie Gliwie w zbiorach Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika w Toruniu* Toruń 1994 autorstwa J. Huppenthal.

Stanisław Gliwa pozostawał zatem nadal w kręgu zainteresowań Zarządu Towarzystwa Bibliofilów. Spotkanie członków 16 czerwca 1994 r. urozmaiciło niespodziewane rozdanie uczestnikom odbitki strony z kroniki Hartmanna Schedla, z drzeworytem przedstawiającym Kraków - dar Mirosławy Wojtczak.

Kilkakrotnie dokonania Stanisława Gliwy przedstawiała na zebraniach Janina Huppenthal. 20 marca 1993 r. miało miejsce w Książnicy uroczyste spotkanie wypełnione gawędą *Jak się Sarmacja w Toruniu wydała*. 22 października 1993 r. mówiła nt. spuścizny Stanisława Gliwy, natomiast 16 września 1994 r. odczyt *Polski artysta książki na obczyźnie - Stanisław Gliwa 1910-1986* wygłosiła w Powiatowej i Miejskiej Bibliotece w Chełmży. Wypowiedzi towarzyszyła wystawa druków Stanisława Gliwy.

8 października 1997 roku Maria Gliwa, przyjmowana przez Janinę i Zygryda Gardzielewskich, Janinę Huppenthal i Aleksandra Kotlewskiego, uczestniczyła w spotkaniu promującym album linorytów pt. *Prace graficzne Stanisław Gliwy. Stanisław Gliwa artysta, drukarz i typograf wierny tradycji* Toruń 1997, 142 linoryty. Pozycja ta, całkowicie sfinansowana przez Marię Gliwę, wyszła drukiem jako 110. publikacja Towarzystwa Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu.

Z inicjatywy Zygryda Gardzielewskiego Zarząd Towarzystwa Bibliofilów zrealizował myśl wydrukowania pozycji, które zamierzał wydać sam Gliwa. W 1989 r. przedrukowano utwór Jules'a Supervielle'a *Wół i osioł u źlóbka*. Utwór ten dotarł do Torunia przez świąteczny, gwiazdkowy numer londyńskiego tygodnika polskiego „Wiadomości” z 22 grudnia 1963 r.

W dziesiątą rocznicę śmierci Stanisława Gliwy Towarzystwo Bibliofilów wydało arcydzieło Cypriana Norwida *Czarne Kwiaty*. I ten utwór należał także do wydań planowanych przez Stanisława Gliwę.

Maria Gliwa zmarła 23 września 2009 r. Prochy jej spoczyły obok męża na cmentarzu w Słocinie.

Maria i Stanisław Gliwowie to ludzie niezwykli. Starania dnia codziennego zapewniające egzystencję w trudnych warunkach emigracyjnych, dążenie do realizacji marzeń, życiowych celów, zawsze podporządkowywali przewodniej myśli - myśli o ojczyźnie.

Szczególnie trzy miasta w Polsce mogą się poszczycić posiadaniem większych zespołów materiałów związanych z Marią i Stanisławem Gliwami: Wrocław (Muzeum Sztuki Książki Oddział Muzeum Narodowego), Rzeszów (Biblioteka Uniwersytecka) i Toruń (Książnica Miejska im. M. Kopernika, obecnie Książnica Kopernikańska, oraz Biblioteka Uniwersytecka). Ponadto kilkunastu bibliofilów oraz miłośników pięknej książki w różnych miastach Polski posiada obok korespondencji także liczne druki z sygnetem Oficyny Drukarskiej Stanisława Gliwy. Pamięć o tych niezwykłych ludziach i ich dokonaniach nie powinna zatem w naszym kraju zaginąć.

KURIER
NOWY tydzień POLSKI
ROK BIEŻY
BOG SIĘ RODZI...
BAL w POSKU
HABEMUS PAPAM!

Katalog wystawy

PAMIĘCI MARII I STANISŁAWA GLIWÓW
ZASŁUŻONYCH DLA ROZWOJU I POPULARYZACJI
KULTURY POLSKIEJ NA OBCZYŻNIE
Ze zbiorów Janiny Huppenthal

Linoryty Stanisława Gliwy – na planszach

- ¶ Motyw dekoracyjny w książkach Wawrzyńca Czereśniewskiego Southend-on-Sea 1966, 1967
- ¶ Wnętrze drukarni Stanisława Gliwy – ilustracja karty świątecznej (bez roku)
- ¶ Stanisław Gliwa przy kaszcie – ilustracja karty świąteczno-noworocznej, 1984
- ¶ Koty – ilustracja na karcie świąteczno-noworocznej (ostatniej), 1986

Oficyna Drukarska Stanisława Gliwy

- ¶ Ilustracja karty świąteczno-noworocznej (brak roku) – drukarz przy kaszcie
- ¶ Ilustracja karty świąteczno-noworocznej (brak roku) – drukarz wędrowny
- ¶ Prasa drukarska Albion z 1872 r. zdobiąca zaproszenie na wystawę drukarską, Londyn, Four Private Press Printers, 1968, oraz inne druki okolicznościowe
- ¶ Ilustracja karty świąteczno-noworocznej (brak roku) – wnętrze Oficyny Drukarskiej Stanisława Gliwy

Ilustracje książkowe

- ¶ Ilustracja do książki Aleksandra Janty *Po samo dno istnienia*, 1972
- ¶ Malwy zamieszczone na obwolucie i wyklejkach w *Lirykach* Mieczysławy Urbańskiej, 1966
- ¶ „Drzewo życia” – ilustracja w *Lirykach* Mieczysławy Urbańskiej, 1966
- ¶ Ilustracja w tomiku wierszy Anny Frajlich *Aby wiatr namalować*, 1976

CHRISTMAS GREETINGS
and
BEST WISHES
for
THE NEW YEAR

NAJLEPSZE ŻYCZENIA
pomyślności i solidności Lechitów
W NOWYM ROKU

Maria & Stanisław Gliwa
165 GREEN LANE, NEW ELTHAM, LONDON, SE9 3JZ

Życzenia świąteczno-noworoczne

- ¶ Ilustracja karty świąteczno-noworocznej (bez roku)
- ¶ Ilustracja karty świąteczno-noworocznej, 1963 – trzej królowie
- ¶ Ilustracja karty świąteczno-noworocznej, 1963 – drukarze
- ¶ Ilustracja karty świąteczno-noworocznej upamiętniającej wybór Papieża Polaka, 1978–1979
- ¶ Fragment ilustracji karty świąteczno-noworocznej (bez roku)

Kobiety

- ¶ Postać kobiety
- ¶ Prospekt wydawniczy książki Sylwii Platy *Three women*, 1968
- ¶ Twarz kobiety

Eklibrisy

- ¶ Eklibris Xenia Popowicz
- ¶ Inicjały Biblioteki Polskiej w Londynie w formie eklibrisu, 1983
- ¶ Eklibris Wacława Iwaniuka zamieszczony w jego tomiku wierszy *Nemezis idzie pustymi drogami*, 1978
- ¶ Eklibris Bibliothecae Polonicae Londinii

Materiał ekspozycyjny w gablotach

Od Siedlisk koło Rzeszowa do Londynu. Dublin

- ¶ Cybulska Maja Elżbieta, *Rozmowy ze Stanisławem Gliwą*, Londyn 1990
- ¶ Kłossowski Andrzej, *Na obczyźnie. Ludzie polskiej książki*, Wrocław 1984
- ¶ Wolski Jan *Pisanie książek bez użycia pióra*, Rzeszów 2006
- ¶ Kościów Janina, *Wspomnienie. Maria z Lewandowskich Zielińska Gliwa (1915–2009)*, „Dziennik Polski” 15 października 2009
- ¶ Rodzina Stanisława Gliwy – fotografia
- ¶ Drzeworyt upamiętniający śmierć Józefa Piłsudskiego, 1936
– maska marszałka na tle godła państwowego
- ¶ Maria Lewandowska-Zielińska – zdjęcie po obozie i pobycie w Kobiecym Korpusie Czerwonego Krzyża, końcowe lata 60
- ¶ Maria i Stanisław Gliwowie w salonie przy Green Lane w Londynie, koniec lat 70
- ¶ Dom Marii Gliwy w Dublinie

MAJA ELŻBIETA CYBULSKA

ROZMOWY
ZE
STANISŁAWEM GLIWĄ

POLSKA FUNDACJA KULTURALNA
Londyn 1990

Jan Wolski

Pisanie książek
bez użycia pióra

Rzeszów 2006

Monte Cassino

- ¶ Wańkowicz Melchior, *Bitwa o Monte Cassino*, Tom I, Wydawnictwo Oddz. Kultury i Prasy Drugiego Korpusu, Rzym - Mediolan 1945
- ¶ Wańkowicz Melchior, *Bitwa o Monte Cassino*, Tom III. Opracowanie graficzne Stan. Gliwa, Z. i L. Haarowie, Wydawnictwo Oddz. Kultury i Prasy Drugiego Korpusu, Rzym 1947
- ¶ *XXV-lecie Zwycięstwa. Program uroczystości w XXV-lecie zwycięskiej bitwy o Monte Cassino*, linoryt Stanisława Gliwy
- ¶ *Szkoła Podchorążych Broni Pancernej... Zjazd b. Absolwentów w 40-tą rocznicę Zakończenia Szkoły w Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym w Londynie, dnia 12 lutego 1983 roku. Pierwszy grób załogi czołgu pod Monte Cassino (linoryt kolorowy). W hołdzie pamięci poległych i zmarłych Towarzyszy broni*
- ¶ *Wojenne linoryty Stanisława Gliwy*
- ¶ *W hołdzie pamięci poległych i zmarłych towarzyszy broni. Zaproszenie (i program) na Zjazd b. Absolwentów Szkoły Podchorążych Broni Pancernej, Londyn 1983*

Spełnione marzenia.

Kolejne miejsca Oficyny Drukarskiej Stanisława Gliwy

- ¶ Gliwa Stanisław, *O własnej oficynie wędrownej*, Towarzystwo Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu, 1989
- ¶ *Wnętrze Oficyny - życzenia świąteczno-noworoczne*, 1985
- ¶ *Wnętrze Oficyny - życzenia świąteczno-noworoczne*, 1985
- ¶ *Sygnet Oficyny Stanisława Gliwy*
- ¶ Zakrzewski Ryszard, *Oficyna Stanisława Gliwy*, „Wiadomości” Londyn 10.11.1968
- ¶ Mabledon Park w hrabstwie Kent - na karcie świąteczno-noworocznej - drzeworyt, brak roku
- ¶ *Ulotka informująca o zmianie adresu Oficyny*
- ¶ *Dom Państwa Gliwów w Southend-on-Sea - linoryt*
- ¶ *Ulotka reklamująca Oficynę Stanisława Gliwy*
- ¶ *Wnętrze drukarni Stanisława Gliwy, Londyn*

*Andrzej
Kłossowski*
Na obczyźnie
Ludzie
polskiej książki

Ossolineum

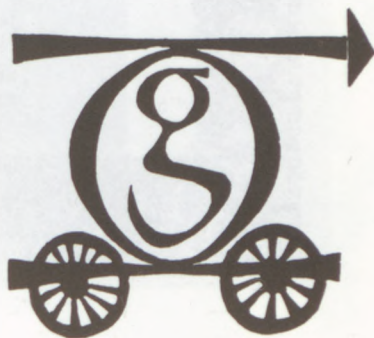
Książki
o Książce

Druki ręcznie składane

- ¶ Przyłuski Bronisław, *Strofy o malarstwie*, Mabledon Park 1953
- ¶ Zachorska Stefania, *Ofiara*, Mabledon Park 1955
- ¶ Rostworowski Jan, *Opatowa Anna. Trzy Ballady*, wyd. 2 popr., Southend-on-Sea 1962
- ¶ *Samuel Tyszkiewicz artysta - typograf*. Praca zbiorowa pod redakcją Tymona Terleckiego, Southend-on-Sea 1962
- ¶ Przyłuski Bronisław, *Listy z pustego domu - wiersze*, 1964 - makieta
- ¶ Rostworowski Jan, *Poezje 1958-1960* z ilustracjami Marka Rostworowskiego, Londyn 1962
- ¶ Agorriz-Melgar Jose, *Poussiere Mienne*, Southend-on-Sea 1965
- ¶ *Godzina dzikiej kaczki - mała antologia poezji japońskiej*. Opracowanie, tłumaczenie i wprowadzenie Aleksander Janta. Przedmowa Jan Miś. Southend-on-Sea 1966
- ¶ Grabowski W. T., *Wiersze życiu wyrwane*, Southend-on-Sea 1966
- ¶ Czereśniewski Wawrzyniec, *Pielgrzym pod Troją*, Southend-on-Sea 1967
- ¶ Janta Aleksander, *Po samo dno istnienia* - makieta, Londyn 1972
- ¶ Broniewski Władysław, *Komuna Paryska* - fragmenty poematu. Konstanty Maria Sopoćko drzeworyty, Londyn 1975
- ¶ Iwaniuk Waclaw, *Nemezis idzie pustymi drogami*, Londyn 1978
- ¶ *Opisując różę*, wiersze - strona tytułowa - makieta

Własność
Biblioteki
Uniwersyteckiej
w Toruniu

KEEPSAKE

czyli druczek pamiątkowy, wydany z okazji milej wizyty
W OFICYNIE MARI I STANISŁAWA GLIWÓW,
którą ku chwale poezji i drukarstwa zaszczylić raczyli:

X. JAN TWARDOWSKI

z Warszawy, w towarzystwie naszych wspólnych przyjaciół londyńskich
Krystyny i Ryszarda Zakrzewskich

Bibliofilskie gawędy, przeglądanie zbioru cymeliów
wydawniczych i antycznego kramu drukarskiego oficyny
zakończono typograficzną biesiadą, podczas której
uczestnicy własnoręcznie tłoczyli odbitki niniejszego
druczku „antiquo modo“ na ręcznej prasie „Albion“
z 1872 roku, ku wiecznej rzeczy pamięci.

Jako niespodziankę dla przygodnych czytelników i dla
autora, księdza-poety Jana Twardowskiego
zamieszczamy poniżej wzruszający wiersz z wczesnego
okresu jego twórczości. Wytłoczony własnoręcznie przez
autora w polskiej oficynie na obczyźnie, podnosi nasz
frywolny druczek do rangi kolektorskiej.

Działo się to w Londynie, dnia 00 września, roku Pańskiego 1978.

Własnego kapłaństwa się boję,
własnego kapłaństwa się lękam

I przed kapłaństwem w proch padam
i przed kapłaństwem klękam.

W lipcowy poranek mych święceń
dla innych szary zapewne —
jakaś moc przeogromna
z nagle poczęła się we mnie.

Jadę z innymi tramwajem —
biegnę z innymi ulicą —
nadziwić się nie mogę
swej duszy tajemnicą.

Keepsakes

- ¶ Ks. Jan Twardowski i Stanisław Gliwa w trakcie tłoczenia okolicznościowego keepsake'u oraz efekt ich pracy, 1978
- ¶ Druczek wytłoczony w Oficyinie Marii i Stanisława Gliwów z okazji wizyty Krystyny i Edmunda Puzdrowskich, Londyn 1978.
Na druczku autograf Stanisława Gliwy
- ¶ Druczek z okazji wizyty w Oficyinie Marii i Stanisława Gliwów Elżbiety i Witolda Zahorskich, Londyn 1981
- ¶ Druczek z okazji wizyty w Oficyinie Marii i Stanisława Gliwów dr. Stefana Kubowa i Ewy Lipnickiej, 1982
- ¶ Druczek z okazji spotkania w Oficyinie, w którym uczestniczyli Anna Frajlich-Zajac, Władysław Zajac, Maria Cybulska-Finn i Patrick Finn, Londyn 1985

Życzenia świąteczno-noworoczne, ilustrowane, czasem dwubarwne, przesyłane przez Marię i Stanisława Gliwów przyjaciółom

- ¶ Życzenia bez roku, pod ilustracją autograf Stanisława Gliwy - Southend-on-Sea
- ¶ Życzenia bez roku - Southend-on-Sea
- ¶ 1970 - New Etham, Londyn
- ¶ Życzenia za lata 1972, 1974-1975, 1975-1976, 1976-1977, 1977-1978, 1980, 1982
- ¶ 1986 - wraz z ulotką w języki polskim i angielskim, której treść stanowi historia czarnej kotki w domu Państwa Gliwów
- ¶ Lata 1992, 2001, 2006, 2008 - życzenia Marii Gliwy wraz z krótką korespondencją dla J. Z. i L. Huppenthalów.

Zaproszenia i programy

- ¶ Związek Pisarzy Polskich na obczyźnie zaprasza na Wieczór poezji Jana Rostworowskiego (brak roku)
- ¶ Zaproszenie na wystawę malarstwa Haliny Nałęcz - Londyn 1953, w języku angielskim, życiorys oraz wykaz prac
- ¶ The London Chappel of Private Press Printers, 1965
- ¶ Zaproszenie na wystawę grafiki i druków prywatnych drukarni - Londyn 1973, w języku angielskim
- ¶ Fundacja Nagrody im. Anny Godlewskiej ma zaszczyt zaprosić... na koncert... Janusza Olejniczaka - Londyn 1973 Program
- ¶ Zaproszenie na uroczyste otwarcie Biblioteki Polskiej w nowym gmachu POSK - Londyn 1977
- ¶ Victor S. Niemczyk zaprasza na prywatną wystawę abstrakcyjnej fotografii - Londyn 1985, zaproszenie w języku angielskim.

STANISŁAW GLIWA

typograf

Muzeum Narodowe we Wrocławiu
wrzesień – październik 1990

Pozycje planowane, ale niewydane przez Stanisława Gliwę.
Wydane zostały w Toruniu przez Książnicę Miejską im. M. Kopernika i Towarzystwo Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu

- ¶ *Sarmacja*, Toruń 1992
- ¶ Superville Jules, *Wół i osioł u żłobka*, Toruń 1989
- ¶ Norwid Cyprian, *Czarne kwiaty*, Toruń 1996
- ¶ Huppenthal J., *W 500. rocznicę wydania „Liber chronicarum” Hartmanna Schedla*, „Głos Uczelni”, Toruń 1992, nr 9
- ¶ Huppenthal J., *Nota wydawcy toruńskiego [w:] Sarmacja*, Toruń 1992, s. 119-122
- ¶ *Zaproszenie: Jak się Sarmacja w Toruniu wydała?* 1993

Relacje między kulturą krajową a emigracyjną. Artystyczne wartości prac wydawniczych i typograficznych Marii i Stanisława Gliwów w kręgach bibliofilskich

Wrocław

- ¶ Kaczorowski Wojciech, *Stanisław Gliwa typograf*, Wrocław 1990
- ¶ Kaczorowski Wojciech, *Polskie druki bibliofilskie. Broszury i druki ulotne*, Wrocław 1996

Rzeszów

- ¶ Stanisław Gliwa, *Pisanie książek bez użycia pióra*, Rzeszów 2006 (zaproszenie na wystawę)
- ¶ Wolski Jan, *Bez użycia pióra. Bibliofilski deser Stanisława Gliwy*, „Nasz Dom”. Miesięcznik społeczno-kulturalny. Rzeszów, 2006, nr 10

Cyprian Norwid
Czarne Kwiaty

Jules Supervielle

WÓŁ
i
OSIOŁ
u
ŻŁÓBKA

w przekładzie
Tymona Terleckiego
z rysunkami
Adama Kossowskiego
z posłowiem
Tadeusza Zakrzewskiego

TOWARZYSTWO BIBLIOFIŁÓW IM. J. LELEWELA
W TORUNIU
1989

Toruń

- ¶ Huppenthal Janina, *Sercem i dłonią. Spuścizna po Stanisławie Gliwie w zbiorach Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika w Toruniu*, Toruń 1994
- ¶ Huppenthal J., *Archiwum Stanisława Gliwy* [w:] *Zbiory i prace dotyczące emigracji i Polonii w Bibliotece Uniwersyteckiej oraz Książnicy Miejskiej w Toruniu. Informator*, Toruń 1999, s. 241-245
- ¶ Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Książnica Miejska im. Mikołaja Kopernika oraz Towarzystwo Bibliofilów im. Joachima Lelewela uprzejmie zapraszają na otwarcie wystawy „Sercem i dłonią”, spuścizna po Stanisławie Gliwie..., Toruń 26 maja 1994 – plakat
- ¶ Huppenthal J., *Stanisław Gliwa – artysta typograf znad Tamizy i jego księgozbiór*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici, Bibliologia II-III, Nauki Humanistyczno-Społeczne” z. 328, Toruń 1998
- ¶ *Stanisław Gliwa artysta grafik, drukarz i typograf wierny tradycji*, Toruń 1997
- ¶ Jędrzyński Zefiryn, *Między Toruniem a Londynem. Korespondencja Stanisława Gliwy z Janiną i Zygfriedem Gardzielewskimi*, Toruń 2006
- ¶ Frankowski Stanisław, Mistrz obojga sztuk, „Nowości”, Toruń 27.03.2006
- ¶ Gurtowska Marzena, *Wśród cymeliów księgozbioru artysty książki Stanisława Gliwy (1910-1986). Ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej-Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici, Bibliologia V, Nauki Humanistyczno-Społeczne” z. 376, Toruń 2006
- ¶ Gurtowska Marzena, *Księgozbiór Stanisława Gliwy – artysta książki (1910-1986) w zbiorach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Książnicy Miejskiej w Toruniu*. Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Janusza Tondela, Toruń 2001

A. D. MMV

Droga Marysiu !

Z okazji Twoich Urodzin, z Polski, Twojej Ojczyzny, do Kraju przez Ciebie wybranego, Irlandii, przesyłam serdeczne życzenia i słowa wiernej przyjaźni, która trwa już tyle lat. Twoje życie przewija się przed moimi oczami, jak film z Tobą w tle.

Ileż Ty przeszłaś ciężkich chwil, zawsze zachowując swoją postawę Pięknego wewnątrznie człowieka. Nie załamał Cię obóz koncentracyjny. Nie załamało Cię ciężkie, powojenne życie z dala od bliskich i Polski. W swoim obozowym kalendarzyku zapisałaś fragment wiersza C. K. Norwida: „ Do kraju tego, gdzie kruszynę chleba podnoszą z ziemi przez uszanowanie – tęskno mi Panie”. To był wyraz bólu młodego serca za ojczyznę. Później nagrodą losu był dla Ciebie Twój mąż. Człowiek niezwykłej szlachetności i dobroci, niezwykłego talentu. Artysta, u którego boku byłaś Jego prawą ręką i Muzą.

Ileż wybitnych osób przewinęło się przez Twój Niezapomniany Dom w New Eltham. Każdego witałaś swoim ciepłym, przyjaznym uśmiechem i pamiętką. Lata przeleciały jak wicher. Zostałaś sama ze wspomnieniami i wierną miłością, która kazała Ci zabezpieczyć cały dorobek artystyczny Stanisława Głowy, Twego męża, a dla nas bibliofili, Twórcy pięknej książki. Dziękujemy Ci za To.

Niech Bóg czuwa nad Tobą. Niech następne lata Twego Życia będą zdrowe, spokojne i szczęśliwe. Oby grono wiernych przyjaciół pamiętało o Tobie zawsze, a Dom przy Alpine Rise 19 był nadal Salonem Kultury Polskiej i Małym Muzeum twórczości Twego męża.

Ad Multos Annos

Janina Kościów
J. Kościów

Warszawa

oraz wypowiedzi przyjaciół z innych miast Polski

- ¶ Kłossowski Andrzej, *Stanisław Gliwa artysta prawdziwy*, „Wydawca” 1996, nr 5, s. 38–41
- ¶ Kłossowski Andrzej, *Mój przyjaciel Stanisława Gliwa (1910–1986), grafik i artysta-typograf [w:] Stanisława Gliwa artysta grafik, drukarz i typograf wierny tradycji*, Toruń 1997, s. 5–8
- ¶ Kościów Janina, *Życzenia urodzinowe Marii Gliwie przesyła przyjaciółka z Opola*, Opole 2005
- ¶ Czarnik Jacek, *Zaproszenie na wystawę poświęconą Stanisławowi Gliwie wraz z jego życiorysem*, Galeria Książki Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Wałbrzychu, Wałbrzych, 9 lutego 1996
- ¶ *Zaproszenie na wystawę, Stanisław Gliwa 1910–1986. Żołnierz artysta książki – ze zbiorów Edmunda Puzdrowskiego.*
Zaprasza prof. dr Zbigniew Nowak dyrektor Biblioteki Gdańskiej Polskiej Akademii Nauk, Gdańsk 1993

Pożegnanie

- ¶ Kościów J., *Powrót prochów Stanisława Gliwy – wybitnego grafika z Londynu do Ojczyzny*, „Bibliotekarz” 2006, nr 11, s. 24–27
- ¶ Kościów J., *Wspomnienie. Maria z Lewandowskich Zielińska Gliwowa (1915–2009)*, „Dziennik Polski”, Londyn październik 2009
- ¶ Kościów J., *Ostatnia droga Marii Gliwy*, „Dziennik Polski” 2010, nr 10256
- ¶ *Maria Gliwa z domu Lewandowska primo voto Zielińska 1915–2009.*
Druk pamiątkowy wydany z okazji złożenia Jej doczesnych szczątków na cmentarzu parafialnym w Słocinie 29 kwietnia 2010. Rzeszów 2010

Maria & Stanisław Gliwa
165 GREEN LANE, NEW ELTHAM, LONDON, SE9 3JZ

Wybór źródeł

- ¶ Cybulska M.E., *Rozmowy ze Stanisławem Gliwą*, Londyn 1990
- ¶ Frankowski S., *Mistrz obojga sztuk*, „Nowości”, Toruń 1987, nr 61
- ¶ Frankowski S., *W hołdzie Stanisławowi Gliwie. Bibliofilom dla radości, drukarzom dla nauki*, „Toruński Informator Kulturalny” 1987, nr 4
- ¶ Gurtowska M., *Wśród cymeliów księgozbioru artysty książki Stanisława Gliwy (1910-1986). Ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej-Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici, Bibliologia V, Nauki Humanistyczno-Społeczne” z. 376, Toruń 2006
- ¶ Huppenthal J., *Archiwum Stanisława Gliwy [w:] Zbiory i prace dotyczące emigracji i Polonii w Bibliotece Uniwersyteckiej oraz Książnicy Miejskiej w Toruniu. Informator*, Toruń 1999, s. 241-245
- ¶ Huppenthal J., *Nota wydawcy toruńskiego [w:] Sarmacja*, Toruń 1992, s. 119-122
- ¶ Huppenthal J., *Prace graficzne Stanisława Gliwy [w:] Stanisław Gliwa (1910-1986), grafik, drukarz i typograf wierny tradycji*, Toruń 1997, s. 9-16
- ¶ Huppenthal J., *Sercem i dłonią. Spuścizna po Stanisławie Gliwie w zbiorach książki Miejskiej im. Mikołaja Kopernika w Toruniu*, Toruń 1994
- ¶ Huppenthal J., *Stanisław Gliwa - artysta typograf znad Tamizy i jego księgozbiór*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici, Bibliologia II-III, Nauki Humanistyczno-Społeczne” z. 328, Toruń 1998
- ¶ Huppenthal J., *W 500. rocznicę wydania „Liber chronicarum” Hartmanna Schedla*, „Głos Uczelni”, Toruń 1992, nr 9
- ¶ Jędrzyński Z., *Między Toruniem a Londynem. Korespondencja Stanisława Gliwy z Janiną i Zygfriedem Gardzielewskimi*, Toruń 2006
- ¶ Kaczorowski W., *Polskie druki bibliofilskie. Broszury i druki ulotne*, Wrocław 1986
- ¶ Kaczorowski W., *Stanisław Gliwa typograf*, Wrocław 1990
- ¶ Kłossowski A., *Mój przyjaciel Stanisława Gliwa (1910-1986), grafik i artysta-typograf [w:] Stanisław Gliwa artysta grafik, drukarz i typograf wierny tradycji*, Toruń 1997, s. 5-8
- ¶ Kłossowski A., *Na obczyźnie. Ludzie polskiej książki*, Wrocław 1984
- ¶ Kłossowski A., *Stanisław Gliwa*, „Przegląd Księgarski i Wydawniczy” 1986, nr 11

- ¶ Kłossowski A., *Stanisław Gliwa artysta prawdziwy*, „Wydawca” 1996, nr 5
- ¶ Kościów J., *Powrót prochów Stanisława Gliwy - wybitnego grafika z Londynu do Ojczyzny*, „Bibliotekarz” 2006, nr 11
- ¶ Kościów J., *Wspomnienie. Maria z Lewandowskich Zielińska Gliwa (1915-2009)*, „Dziennik Polski”, Londyn 2009, październik
- ¶ Puzdrowski E., *Znak książki - znak życia. (O Stanisławie Gliwie)* [w:] *W kręgu książki*, Gdańsk 1987
- ¶ *Stanisław Gliwa o własnej oficynie wędrownej*, Toruń 1989
- ¶ *Stanisław Gliwa 1910-1986. Polski artysta książki na obczyźnie*, Toruń 1987
- ¶ Wolski J., *Pisanie książek bez użycia pióra*, Rzeszów 2006

Spis ilustracji

na okładce Sygnet Oficyny Drukarskiej Stanisława Gliwy na skrzydełku Twarz kobieca - linoryt na stronie	2. Maria i Stanisław Gliwowie - Londyn, New Eltham - fotografia 4. <i>Stanisław Gliwa artysta grafik, drukarz i typograf - wierny tradycji</i>, Toruń 1997 - okładka 7. Maria Lewandowska-Zielińska w Kobięcym Korpusie Czerwonego Krzyża we Włoszech - fotografia 8. Maria Gliwa - Mabledon Park - fotografia 9. Rodzina Stanisława Gliwy - fotografia 10. Wańkowicz Melchior, <i>Bitwa o Monte Casino</i>, Rzym - Mediolan 1945 - strona tytułowa • Walki o Monte Cassino - linoryt • Walki o Monte Cassino - linoryt 11. Mabledon Park - drzeworyt 12. Sygnety drukarni Stanisława Gliwy • Prasa drukarska Albion z 1872 r. - linoryt • Kłoczek drukarski z sygnetem 13. Przyłuski Bronisław, <i>Strofy o malarstwie</i>, Mabledon Park 1953 - okładka 14. Southend-on-Sea - dom Marii i Stanisława Gliwów - linoryt • Maria i Stanisław Gliwowie - Londyn, New Eltham - fotografia 15. <i>Samuel Tyszkiewicz artysta - typograf</i>, 1962 - strona tytułowa 16. Dom Marii Gliwy w Dublinie - fotografia • Słocina - cmentarz - fotografia 17. Stanisław Gliwa w swojej pracowni - fotografia 18. Medal ufundowany na 75-lecie urodzin Stanisława Gliwy przez Edmunda Puzdrowskiego, Gdańsk 1985 20. Mocarski Zygmunt, <i>Stan badań polskiego drukarstwa</i>, Toruń 1985 - strona tytułowa

21. Jędrzyński Zefiryn, *Między Toruniem a Londynem. Korespondencja...*, Toruń 2006 – okładka
22. Maria Gliwa w Książnicy Miejskiej w Toruniu w czasie uroczystości 20 marca 1987 r. – fotografia
23. Stanisław Gliwa 1910–1986. *Polski artysta książki na obczyźnie*, Toruń 1987 – okładka
24. Zaproszenie na spotkanie zatytułowane *Jak się Sarmacja w Toruniu wydała?*, Toruń 1993
25. *Sarmacja* – okładka
26. *Sarmacja* – strona tytułowa
27. *Stanisław Gliwa o własnej oficynie wędrowniej*, Toruń 1989 – strona tytułowa
28. Postać kobieca – linoryt
29. Pamiątkowy sygnet Gliwy – naszyjnik
30. *Życzenia Bóg się rodzi*, Londyn 1978
32. Karta świąteczno-noworoczna w języku polskim i angielskim, 1981
34. Cybulska Maja Elżbieta, *Rozmowy ze Stanisławem Gliwą*, Londyn 1990 – strona tytułowa
 - Wolski Jan, *Pisanie książek bez użycia pióra*, Rzeszów 2006 – okładka
36. Kłosowski Andrzej, *Na obczyźnie. Ludzie polskiej książki*, Wrocław 1984 – okładka
37. Stylizowany sygnet Stanisława Gliwy, 1969 – linoryt
38. Keepsake X. Jan Twardowski
39. Ks. Jan Twardowski i Stanisław Gliwa w trakcie tłoczenia okolicznościowego druku – fotografia
40. Trzej Królowie – drukarze – ilustracja na karcie świąteczno-noworocznej, Londyn 1965 – linoryt
41. Anioł trzymający diabła – ilustracja na karcie tytułowej książki W. J. Stankiewicza *A guide to democratic jargon*, Londyn 1976 – linoryt według XIX wiecznej etiopskiej miniatury
42. Kaczorowski Wojciech, *Stanisław Gliwa typograf*, Wrocław 1990 – okładka
43. Ptak – ilustracja w książce Bronisława Przyłuskiego *Listy z pustego domu*, Southend-on-Sea 1964 – linoryt
44. Norwid Cyprian, *Czarne kwiaty*, Toruń 1986 – okładka
 - Supervielle Jules, *Wół i osioł u żłóbka*, Toruń 1989 – strona tytułowa
45. Maria Gliwa 2009 – fotografia
46. List Janiny Kościów do Marii Gliwy, 2005
48. *Życzenia świąteczno-noworoczne* Londyn 1980 – linoryt i typografia
52. Sowa z książką – linoryt zdbiający zaproszenie na Stałą Konferencję Muzeów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, 1983
54. Książka – linoryt z okładki programu Międzynarodowego Sympozjum III w Bibliotece Polskiej w Londynie, 1983
56. Lista uczestników uroczystego otwarcia wystawy – Pamięci Marii i Stanisława Gliwów zasłużonych dla rozwoju i popularyzacji kultury polskiej na obczyźnie – w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu, 19 czerwca 2010

Spis treści

Maria i Stanisław Gliwowie w Toruniu / 5

Katalog wystawy *Pamięci Marii i Stanisława Gliwów* / 31

Wybór źródeł / 49

Spis ilustracji / 50

Dnia 23 września 2009 roku
zmarła w Dublinie Maria Gliwa, żona Stanisława Gliwy,
właściciela prywatnej oficyny drukarskiej w Londynie,
wybitego artysty grafika, mistrza typografii,
drukarza, wydawcy
oraz zasłużonego popularyzatora polskiej kultury
na obczyźnie.

Kontakty Marii Gliwy
z członkami Towarzystwa Bibliofilów
im. J. Lelewela w Toruniu,
kilkakrotne wizyty w naszym mieście,
pozwoliły jej wysoko ocenić toruńskie zbiory,
ich rozpowszechnianie
i ogólny stosunek do książki.

Towarzystwo Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu
wyraża wdzięczność Marii Gliwie
za jej szczególny stosunek do Torunia.

Pragnie też
uczcić pamięć osoby, która darzyła przyjaźnią
toruńskich bibliofilów.

Dnia 23 września 2009 roku
zmarł w Dublinie Marek Glin, żona Stanisława Gliny,
właściciel prywatnej drukarni w Londynie,
wzrostu 175 cm, data urodzenia 1925 r.,
mieszkał w Londynie.

Wszystkie prawa zastrzeżone. Książka jest własnością
biblioteki Uniwersyteckiego Centrum Bibliotecznego.

Redakcja
Wanda A. Ciszewska
i Stanisław Frankowski

Projekt graficzny
Włodzimierz Rudnicki

Przygotowanie do druku
Romuald Kiliś

Druk wykonała
Drukarnia Gutenberg w Łodzi

w nakładzie 200 egz. numerowanych
jako sto czterdziesta czwarta publikacja
Towarzystwa Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu

Nr ... 79

ISBN 978-83-924785-3-9

Publikacja ta ukazała się
dzięki wsparciu finansowemu
Wydziału Kultury Urzędu Miasta Torunia.

Zarząd Towarzystwa Bibliofilów
im. J. Lelewela w Toruniu
oraz autorka tekstu
składają serdeczne podziękowania

Toruń 2010

„Panicej Mari i Stanisława Świrów
zasłużonych dla rozwoju i popularyzacji
kultury polskiej na obczyźnie”

Wystawa - 19 czerwca 2010
Biblioteka Uniwersytecka
Toruń

Lista obecności

Imię i Nazwisko	Miejscowość	Podpis
1. Małgorzata	Toruń	[Signature]
2. Janina Huj	Toruń	[Signature]
3. Adamów Kokoła	Toruń	[Signature]
4. Mariola FRANKOWA	Toruń	[Signature]
5. Tatiana Wincioni	Opole	[Signature]
6. Alibek Winklowa	Toruń	[Signature]
7. Aleksandra Cyprianowska	Toruń	[Signature]
8. Danka Krowe	Toruń	[Signature]
9. Katarzyna Tomkowiak	Toruń	[Signature]
10. Anna Aleksandri	Toruń	[Signature]
11. Zofia Urbaniak	Toruń	[Signature]
12. Hanna Chruszcz	Toruń	[Signature]
13. Godzina Bieda	Toruń	[Signature]
14. Jhuarukiewicz	TORUŃ	[Signature]
15. Anna Kosci	Toruń	[Signature]
16. W. Klippert	Toruń	[Signature]
17. Anne Bostowoda	Toruń	[Signature]
18. Karola Cieszyńska	Toruń	[Signature]
19. Zofia Kujawa	Toruń	[Signature]
20. Danuta Szumilka	Toruń	[Signature]
21. Jadwiga Kucharska	Toruń	[Signature]
22. Margareta Wosniak	STAWKI	[Signature]
23. Anna Stanc	gm. Aleksandri Kuzanka	[Signature]

24. Andrzej Szejweis	Opole	[Signature]
25. Jolanta Buncyk	Toruń	[Signature]
26. Anna Szymoniak	Toruń	[Signature]
27. Jan Kocioł	Toruń	[Signature]
28. Zofia Jedynińska	u	[Signature]
29. Tadeusz Zakrzewski	u	[Signature]
30. OLGA WEDZIENIA	u	[Signature]
31. M. J. J. J.	Toruń	[Signature]
32. Bogdan Majaj	Toruń	[Signature]
33. Wanda A. Pasieczna	Toruń	[Signature]

Biblioteka Główna UMK

 300051403478

Biblioteka Główna UMK

300051403478

Biblioteka
Główna

UMK Toruń

Arch. Emigracji
1399550

ISBN 978-83-924785-3-9